

De Heraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad N°. 124).

Zondag 24 Februari 1895. N°. 896.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertenties aan de ADMINISTRATIE van De Heraut, Amsterdam. Inzendingen die later dan Donderdag vóór namiddag te 12 uren worden ontvangen kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementsprijs: franco aan huis, per drie maanden f1.20. Afzonderlijke nummers aas het Bureau 10 Cent. Abonnementen worden aangegane door alle Boekhandelaars, Postdirecteuren enz. en aan het Bureau te Amsterdam. Advertentieprijs van 1 tot 6 regels 90 Cent; voor elken regel meer 15 Cent. Aanvragen en vermelding van lieftelijken en Verlagen van Vereenigingen 10 Ct. p. regel.

Van de Engelen.

XIX.

De Heere regeert, dat de volken boven; Hij zit tusschen de cherubim; de aarde beweegt zich. Psalm 99: 1.

Onder de hemelsche wezens, die niet bloot als engelen, maar met een afzonderlijke naam worden aangeduid, bekleeden de Cherubijnen en Serafijnen de meest in het oog vallende plaats. Slechts bestaat tusschen beider vermelding in de Heilige Schrift dit veelzeggend verschil, dat de Cherubijnen heel de Schrift door optreden, terwijl de Serafijnen slechts éénmaal voorkomen, en wel in het roepingsvisioen van den profeet Jesaja. Het zou dan ook niet aangaan, om Cherubijnen en Serafijnen in één adem te noemen, indien niet ook de figuur der Serafijnen ons zoo opzettelijk beschreven werd, en indien hun niet een dienst ware opgelegd, die met den dienst der Cherubijnen althans eenige verwantschap toont. Wat in beider figuur overeenstemt is het geveugelde. Zoowel de Cherubijnen in het Heilige der heiligen, als de Serafijnen in Jesaja's visioen, zijn van vleugelen voorzien; op deze vleugelen wordt bijzonder nadruk gelegd; en het getal der vleugelen wordt afwisselend als twee, vier en zes opgegeven. Uit deze vleugelen der Cherubijnen en Serafijnen heeft men nu ten onrechte afgeleid, dat alle engelen met vleugelen voorzien zouden zijn, en dat alsoo de engelen in het algemeen als geveugelde wezens waren te denken. De kunstenaar heeft zich van deze voorstelling meester gemaakt, en dit denkbeeld van de geveugelde engelen is in den loop der eeuwen allengs zoo overheerschend geworden, dat het ons moeit kost een engel zonder vleugelen te denken, terwijl we omgekeerd terstond weten dat een schilder of beeldhouwer een engel bedoeld heeft, zoo ons een heilige voorstelling met vleugelen getoond wordt. Ter afsnijding van misverstand sta hier daarom duidelijk uitgesproken, dat aldus wel de kunst, maar niet Gods Woord leert, en dat, heel anders, in de Heilige Schrift de gewone engelen altoos zonder vleugelen verschijnen, terwijl, ter onderscheiding, alleen van de Cherubijnen en Serafijnen vermeld staat, dat ze zich met vleugelen het aangezicht dekken of ook op vleugelen vlogen.

Dit is echter niet genoeg gezegd. Er moet toch aan toegevoegd, dat ook de vleugelen der Cherubijnen en Serafijnen enkel in zekere voorstelling van hun wezen bestaan, die God aan onze verbeelding gaf. Hierbij herinneren men zich, wat vroeger in den breede door ons betoogd werd, dat de engelen onlichamelijk zijn en een bloot geestelijk bestaan hebben. Worden ze nu diensttemin in een visioen als met een lichaam voorziene wezens voorgesteld, en worden aan dat onderstelde lichaam vleugelen gehecht, dan is dit alles buiten tekening voor onze verbeelding. Omdat wij, menschen, die als ziel en lichaam bestaan, ons niets onlichamelijks voorstellen kunnen, en ons van een louter

geestelijk wezen geen denkbeeld kunnen vormen, heeft het God den Heere beviel, in al zulke visioenen deze geestelijke wezens onder een waarneembare gestalte aan ons voor te stellen. Niet omdat ze werkelijk in zulk een waarneembare gestalte bestaan, maar omdat ons een louter geestelijk wezen niet kan getoond worden. Gelijkt we ons de trilogie of, wil men de trits, van Geloof, Hoop en Liefde voorstellen als een knis en een anker en een brandend hart, al weten we zeer goed, dat dit slechts zinnebeeldige figuren zijn, zoo ook worden de Cherubijnen en Serafijnen ons als geveugelde wezens voorgesteld, al weten we opperbest, dat ze en van een lichaam en dus ook van vleugelen verstoken zijn. Ge moet u dus nimmer inbeelden, dat er in den hemel zekere wezens met geveugelde lichamen, met een arendskop, een leeuwenvoet, een stierenvoet enz. bestaan. Van dat alles is in de werkelijkheid niets hoegenaamd te vinden, en al zulke voorstellingen strekken uitsluitend om de aanwezigheid van een louter geestelijk wezen voor ons aan te duiden. Als er van het Paradijs gezegd wordt, dat God Cherubijnen stelde om den ingang van den hof te bewaken, en als daarbij melding geschiedt van het lemmer eens zwaards, moet ge het u niet voorstellen, alsof Adam dien Cherub als een geveugeld wezen met een zwaard in de hand gezien heeft, maar dan dient ook hier deze voorstelling alleen, om ons de aanwezigheid van zulk een machtig, door God daar besteld, maar louter geestelijk wezen, voelbaar te maken.

Toch leide men hieruit geenszins af, dat de breedgeteekende voorstelling van deze Cherubijnen en Serafijnen, als voorwerp voor uwer verbeelding, voor u geen waarde zou bezitten. Als toch God de Heere ons deze machtige wezens onder zulk een vorm en in zulk een beeld voorstelt, dan is er altoos een reden aanwezig, waarom God de Heere ze ons zoo en niet anders verzinnebeeldt. Dat ze ons aldus en niet onder een andere gestalte worden voorgesteld, is omdat in deze voorstelling, in zulk een afbeelding en onder dusdanige symbolische figuur, het best de innerlijke trekken van hun geestelijk wezen, van hun werking en van hun roeping uitkomen. Worden ze ons b. v. geteekend als figuren met duizend oogen, dan hebben ze wel die duizend oogen niet, maar dan wordt onder het beeld van die duizend oogen toch aangeduid, dat ze het vermogen bezitten, om naar alle zijden in Gods schepping in te gluren, dat hun kennis en waarneming veel grooter dan de onze is, en dat hun werkzaamheid in den dienst onzes Gods de onze zeer verre overtreft. En zoo ook duiden hun vleugelen aan, niet dat ze werkelijk vleugelen hebben, maar wel dat ze van ons verschillen, gelijk de vogel verschilt van het land- en waterdier. Het land- en waterdier is gebonden aan een vaste plek, belemmerd in zijn beweging en buiten staat om zich buiten zijn element te begeven; terwijl omgekeerd de vogel, dank zij zijn vleugelen, zich in hooge vrijheid boven land en water verheft. Dit nu op de vergelijking tusschen ons en deze Cherubijnen toegepast, duidt

alzo aan, dat ze onze beperktheid en gebondenheid niet kennen, maar, door niets belemmerd, zich bewegen verwaarts ze willen en verwaarts hun dienst roept. Dat ze beurtelings, of gelijktijdig, met den kop van een mensch, een adelaar, een stier en een leeuw geteekend zijn, beduidt volstrekt niet, dat ze in den hemel zulke dierenkoppen of ook een menschenhoofd dragen, maar wel, dat in hen zoodanige macht vereenigd is, als voor ons besef door die vier koppen wordt aangeduid. De indruk van majesteit dien de leeuwenvoet, van kracht dien de stierenvoet, van al doordringenden blik dien het arendskop, en van bewustzijn, dien de menschenkop op ons maakt, geeft te kennen den indruk, dien de Cherub, als geestelijk wezen, eens op ons maken zal. Al deze beelden of figuren zijn dus niet de photographie van de gestalte der Cherubijnen of Serafijnen, maar de Goddelijke kunstvoorstelling, die het geestelijke van het wezen in zichtbare trekken afbeeldt.

Eerst wie dit recht gevat heeft, zal dan ook inzien, waarom het zeer wel mogelijk is, dat de onderscheiden voorstellingen, die de Heilige Schrift ons van deze wezens geeft, zoo vaak verschillen. De Cherubijnen, die Ezechiël ons teekent, vertoonen in hun raden, met heiligen gloed doorvlamd; een geheel andere voorstelling dan de beelden der Cherubijnen die in den Tabernakel en in Salomo's Tempel stonden. Iets wat tot onoplosbare moeilijkheden zou leiden, indien in beide voorstellingen het wezen, de heusche gestalte van den Cherubijn gephotographeerd was. Dan toch zouden beide photographieën dezelfde figuur moeten vertoonen. Maar ook iets, waarbij alle moeilijkheid wegvalt, zoo men eenmaal weet, dat deze voorstellingen slechts zinnebeeldig bedoeld zijn. Dan toch is het geheel natuurlijk, dat telkenmale de gestalte zoo gewijzigd wordt, als noodig was om een zekeren trek van hun wezen te laten uitkomen. Wie hier geen oog voor heeft, raakt gedurig bij het lezen der Schrift in de war, en stuit telkens op zwaarheden; terwijl omgekeerd, wie op juiste wijze tusschen wezen en zinnebeeldige voorstelling leere onderscheiden, geniet in elke gewijzigde en zelfs afwijkende voorstelling, omdat ze zijn kennis van de engelwereld en van het wezen der engelen verrijkt.

Komen we nu eerst op de Cherubijnen, dan zij over dezen naam opgemerkt, dat het stamwoord, waarvan deze naam is afgeleid, hoogstwaarschijnlijk samenhangt met den stam van ons woord grijpen. De g, der en de p in den stam van grijp en loopen toch evenwijdig met de ch, de r en de b in het woord Cherub, of Chub. Op de klankers moet men hierbij minder letten. De medeklinkers zijn de hoofdzaak. Naar die afleiding zou het woord Cherub beteekenen: het aangrijpen, d. i. het met geweld en overmacht de hand aan iemand slaan. Gelijkt het wezen van den politieagent er bij ons in ligt, dat hij het recht en de macht heeft, om de hand aan een persoon te slaan, hem te vatten en aan te grijpen, zoo zou dan ook het woord Cherub aanduiden, dat de Cherubijnen de door God bestelde machtige wezens zijn, die recht en macht hebben, om een ander creatuur met den sterken arm aan te tasten, te weerstaan, af te weren of te grijpen. Een beteekenis die zeer wel overeenstemt met de eerste vermelding van de Cherubijnen die we in de Heilige Schrift vinden. Immers, als de Cherubijnen voor het eerst optreden, worden ze als wachtsters bij den ingang van het Paradijs geplaatst, juist zooals thans een schildwacht of politieagent bij den ingang van een koninklijk huis wordt gezet, om het binnenkomen van ongenode gasten te beletten. In den naam zou alzo tweeërlei liggen: ten eerste een uitdrukking van macht, en wel van zulk een macht, dat ze geweld kunnen oelen; en ten tweede van hun roeping om met deze macht de heiligheden Gods tegen het onheilige te verdedigen en te weren.

Het optreden van de Cherubijnen in den Tabernakel en in Salomo's Tempel is hiermede niet in strijd. Wat toch geschiedde in Tabernakel en Tempel? Wat anders dan dat hier hereenigd werd, wat in het Paradijs door de zonde gescheiden was. Vóór den val leefde God met Adam in het Paradijs saam, in heilige gemeenschap, en omdat er geen zonde was, behoeft geen Cherub den zondigen mensch van God af te weren. Toen daarentegen de zonde was ingetreden, en alzo de gemeenschap tusschen God en Adam verbroken was, moest de Cherub optreden, om de heilichheid Gods te verdedigen tegen 's menschen onheilichheid. En nu in den Tabernakel en in den Tempel wordt door Gods ontferming het mysterie geopenbaard, om den heilige God en den zondigen mensch toch weer saam te brengen, maar zoo dat de zondige mensch ontzondigd wordt. Tabernakel en Tempel zijn daarom een Tente der samenkomst, d. i. van een weer saambrengen van God en mensch. Zulk een Tente was eerst het Paradijs geweest. Daar leefden God en mensch saam. Sinds leefden God en mensch gescheiden. Nu echter in den Tabernakel keert God tot den mensch weder, en wordt de gemeenschap tusschen Schepper en scheepsel hersteld. Ware nu deze gemeenschap met God in den Tabernakel en in Salomo's Tempel op zulk een wijze tot stand gekomen, dat de mensch, eer hij in den Tabernakel inging, wezenlijk ontzondigd ware geweest, zou de Cherub in den Tabernakel geen roeping hebben gehad. Maar dit was niet het geval. De mensch, die in den Tabernakel inging werd wel ontzondigd, met name de hogepriester, maar slechts zinnebeeldig, niet werkelijk. Het bloed van stieren en van bokken kon niet de zonde zelve wegnemen; het kon slechts de wegneming aanduiden. Van daar dat feitelijk deze mensch die voor God naderde zondar was en bleef. Toen Aäron voor het eerst in het Heilige der heiligen ging, was het een zondig mensch die voor den heiligen God verscheen. En dit feit nu, dit naderen van een zondigen mensch voor den heiligen God, dit juist maakt het tusschen beiden treden van den Cherub, hier in de Tabernakel, even noodzakelijk als eens in het Paradijs. Alleen het was een tusschen beiden treden op een andere wijze. In het Paradijs om den zon-

derblijven de door God bestelde machtige wezens zijn, die recht en macht hebben, om een ander creatuur met den sterken arm aan te tasten, te weerstaan, af te weren of te grijpen. Een beteekenis die zeer wel overeenstemt met de eerste vermelding van de Cherubijnen die we in de Heilige Schrift vinden. Immers, als de Cherubijnen voor het eerst optreden, worden ze als wachtsters bij den ingang van het Paradijs geplaatst, juist zooals thans een schildwacht of politieagent bij den ingang van een koninklijk huis wordt gezet, om het binnenkomen van ongenode gasten te beletten. In den naam zou alzo tweeërlei liggen: ten eerste een uitdrukking van macht, en wel van zulk een macht, dat ze geweld kunnen oelen; en ten tweede van hun roeping om met deze macht de heiligheden Gods tegen het onheilige te verdedigen en te weren.

Het optreden van de Cherubijnen in den Tabernakel en in Salomo's Tempel is hiermede niet in strijd. Wat toch geschiedde in Tabernakel en Tempel? Wat anders dan dat hier hereenigd werd, wat in het Paradijs door de zonde gescheiden was. Vóór den val leefde God met Adam in het Paradijs saam, in heilige gemeenschap, en omdat er geen zonde was, behoeft geen Cherub den zondigen mensch van God af te weren. Toen daarentegen de zonde was ingetreden, en alzo de gemeenschap tusschen God en Adam verbroken was, moest de Cherub optreden, om de heilichheid Gods te verdedigen tegen 's menschen onheilichheid. En nu in den Tabernakel en in den Tempel wordt door Gods ontferming het mysterie geopenbaard, om den heilige God en den zondigen mensch toch weer saam te brengen, maar zoo dat de zondige mensch ontzondigd wordt. Tabernakel en Tempel zijn daarom een Tente der samenkomst, d. i. van een weer saambrengen van God en mensch. Zulk een Tente was eerst het Paradijs geweest. Daar leefden God en mensch saam. Sinds leefden God en mensch gescheiden. Nu echter in den Tabernakel keert God tot den mensch weder, en wordt de gemeenschap tusschen Schepper en scheepsel hersteld. Ware nu deze gemeenschap met God in den Tabernakel en in Salomo's Tempel op zulk een wijze tot stand gekomen, dat de mensch, eer hij in den Tabernakel inging, wezenlijk ontzondigd ware geweest, zou de Cherub in den Tabernakel geen roeping hebben gehad. Maar dit was niet het geval. De mensch, die in den Tabernakel inging werd wel ontzondigd, met name de hogepriester, maar slechts zinnebeeldig, niet werkelijk. Het bloed van stieren en van bokken kon niet de zonde zelve wegnemen; het kon slechts de wegneming aanduiden. Van daar dat feitelijk deze mensch die voor God naderde zondar was en bleef. Toen Aäron voor het eerst in het Heilige der heiligen ging, was het een zondig mensch die voor den heiligen God verscheen. En dit feit nu, dit naderen van een zondigen mensch voor den heiligen God, dit juist maakt het tusschen beiden treden van den Cherub, hier in de Tabernakel, even noodzakelijk als eens in het Paradijs. Alleen het was een tusschen beiden treden op een andere wijze. In het Paradijs om den zon-

derblijven de door God bestelde machtige wezens zijn, die recht en macht hebben, om een ander creatuur met den sterken arm aan te tasten, te weerstaan, af te weren of te grijpen. Een beteekenis die zeer wel overeenstemt met de eerste vermelding van de Cherubijnen die we in de Heilige Schrift vinden. Immers, als de Cherubijnen voor het eerst optreden, worden ze als wachtsters bij den ingang van het Paradijs geplaatst, juist zooals thans een schildwacht of politieagent bij den ingang van een koninklijk huis wordt gezet, om het binnenkomen van ongenode gasten te beletten. In den naam zou alzo tweeërlei liggen: ten eerste een uitdrukking van macht, en wel van zulk een macht, dat ze geweld kunnen oelen; en ten tweede van hun roeping om met deze macht de heiligheden Gods tegen het onheilige te verdedigen en te weren.

In dit verband voelt ge terstond, dat het optreden van den Cherub in het Paradijs en in den Tabernakel in den grond geheel hetzelfde is, en alleen in de wijze van optreden, naar gelang het onderscheid in plaats, verschilt. Hiermede hangt dan ook de voorstelling saam, dat de Heere een God is die tusschen de Cherubim woont. In den Tabernakel, en later in Salomo's Tempel was de tegenwoordigheid des Heeren HEEREN. Hier is mijn ruste, had de Heere gesproken, daar zal Ik wonen. Als er dus staat, dat 's God tusschen de Cherubim woont', wordt er niet gedacht aan de Cherubijnen in den hemel, maar aan de Cherubijnen van den Tabernakel en in den Tempel, en wordt uitgesproken, dat aldaar in het Heilige der heiligen zijn heilige tegenwoordigheid tusschen de Cherubijnen openbaar wordt. Wat doen nu deze Cherubijnen in den Tabernakel? Bedienen ze de verzoeking? Geenszins. De arke des Verbonds stond daar, met de Wet erin, en het Verzoendeksel er over, en de persoon die de verzoeking bedienende was niet de Cherub, maar Aäron als voorbeeld van Christus. Neen, de Cherubijnen doen niets dan breed hun vleugelen over het Verzoendeksel, en als ware het over heel deze heilige plaats, waar Aäron binnentrad, uitpreiden. Ze doen dit met majesteit, want in Salomo's Tempel waren de Cherubijnen beelden niet minder dan tien ellen hoog en hun vleugelen waren vijf ellen lang. Kolossale figuren alzo, die zich hoog als een boom boven de Arke des verbonds verheffen, en als een breed dak van vederen hoog over de Arke welfden. Een gewelf dak daardoor te volkomen aangeduid, dat de vleugel van den éénen Cherub aan dien des anderen raakten. Feitelijk verzinnebeelden deze Cherubijnenbeelden dus niets anders, dan dat God de Heere zijn heilichheid voor alle beooging bewaarde, door zelfs van het Verzoendeksel, waarop het bloed wordt gespat, zich door de breede vleugelen zijner Cherubs af te scheiden. Door zijn Cherubijnen isoleert God Almachtig zijn heilige tegenwoordigheid van wat zelfs in het Verzoendeksel aan de zonde en de onheilichheid herinnert. Hij de Heere verborgt zich zelfs in het Heilige der heiligen nog achter de vleugelen van zijn Cherubijnen, opdat de afscheiding tusschen zijn heilichheid en al het zondige volstrekt en volkomen zij, in de uitdrukking: 'die tusschen de Cherubim woont' ligt dus altoos tweeërlei uitgedrukt: ten eerste, Hij is de Verbondsgod, die tot zijn volk Israël inkeerde; en ten tweede, Hij is de heilige God, die zelfs van zijn volk Israël zich door zijn Cherubijnen afscheidt.

De Martelaren.

CLXXXIV.

HET PRINSDOM ORANJE IN 1571.

In 1568 hadden de Hugenooten opnieuw de wapenen opgevat tegen den koning en zijn Roomschen aanhang, omdat de vervolgingen tegen hen waren voortgezet, trots belofte en vredesvoorwaarden. Engeland ondersteunde hen met geld en wapenen en het Protestantische Duitschland met een leger van 11000 man, terwijl Spanje hunne tegenstanders bijstond. Wel viel Louis Condé door sluipmoord, maar de Hugenooten behaalden zulke groote voordeelen, dat de koning en zijne moeder zich genoodzaakt zagen, hun bij den vrede van St. Germain en Lays (8 Aug. 1570) volle gewetens- en godsdienstvrijheid te geven, overal in den lande, behalve te Parijs. Tot de bepalingen van het vredetraktaat behoorde ook, dat het prinsdom Oranje, zijne kastelen en onderhoorigheden aan hunnen wetigen heer, den prins van Oranje zouden worden teruggegeven. De maarschalk de Danville, gouverneur van Languedoc, kreeg kort daarop den last de bedoelde overdracht voor te bereiden en te volbrengen. Hij zond den heer van St. Geran (zelf wachte hij geschikter gelegenheid af om te gaan) naar Oranje, met bevel het commando over het kasteel der stad op zich te nemen en den Hugenooten, die tot nu toe op het land hadden moeten wonen, de poorten der stad te openen. Dit geschiedde. Eenige dagen daarna kwam de maarschalk zelf, liet de beambten des prinses, alsmede de meeste inwoners bij zich komen, en verklaarde, dat het 's konings wil was het vredetraktaat te houden. Daarom moesten zij in het vervolg al hunne grieven vergeten en samen in vrede met elkaar leven. Vooraf stelde hij al de ambtenaren, ieder in zijn ambt, in. Dit had den 15den December 1570 plaats. Alleen het kasteel wilde hij niet

overgeven aan kapitein le Crest, afgevaardigde van prins Lodewijk, onder voorwendsel, dat diens rang niet hoog genoeg was om hem zulk een plaats te doen innemen. Desmettemin gaf hij het bevel over de stad over aan kapitein Montinejan, tot tijd en wijle door den prins anders zou beschikt zijn. De ware reden van dezen wilkeur was geen andere, dan dat le Crest Protestant was en Montinejan Roomsch. Tevreden met de rust, hun verzekerd ook namens den koning, toonden de Hugenooten niet de minste boosheid over het kwaad, hun vroeger aangedaan. Om te bewijzen, hoe ernstig zij den vrede wenschten, boden zij den Roomschen aan samen voor de wederzijdsche belangen zorg te dragen. Twaalf à dertien van de voornaamste Gereformeerden boden aan zich om met evenveel Roomschen een soort van comité voor de veiligheid der ingezetenen te vormen. Laatstgenoemden weigerden in tegenwoordigheid van 's prinses raadsheren en den magistraat der stad. Intusschen werden die van de religie gewaar, dat de Roomschen op een moordaanlag tegen hen stonden. Zij konden echter niet anders doen dan zich stellen onder de bescherming van den koning, den prins en de overheid. Ten einde het gevaar, dat van Roomsche zijde dreigde, te bezwaren, lieten de rechtbank en de magistraat, namens den prins, bekend maken, dat het aan iedereen, van welken godsdienst of stand hij ook was, verboden was, zich 's nachts gewapend en zonder licht op straat te begeven, tenzij om de overheid te begeleiden. Ook mocht men geen kwekende liederen zingen. Dit werd den 31sten Januari 1571 overdag in de stad bekend gemaakt. De Gereformeerden bleven 's nachts in hunne huizen, maar de Roomschen daarentegen minachten het gebod des prinses en trokken 's nachts gewapend en in troepen de stad door, hier en daar stenen werpend tegen de vensters der Hugenooten, ten einde ze daardoor tot verzet te prikkelen. Toen zij echter bemerkten, dat zij hen hierdoor niet konden openstellen, besloten zij den 1sten Maart beraamden moord uit te voeren. Hierbij ontboden zij niet de omliggende provincies soldaten, die ze 's nachts bij kleine groepjes in de stad lieten. Zij begonnen hiermede den 1sten Februari. Gebruik makende van het goed vertrouwen, dat de Hugenooten stelden in

de belofte des burgemeesters, bezetten zij 's avonds de poorten en posten der stad en lieten daarop de bovengenoemde soldaten binnen. Nog wachtten zij tot middernacht eer zij hun bloedig plan uitvoerden, om maar zeker te zijn, dat ieder dan sliep. Toen de bepaalde tijd daar was, begaf men zich naar de woning van den heer Prunier, algemeen thesaurier des konings in Dauphine. In die woning waren ook Julian en Bellion, raadsheren en advocaat en algemeen ontvanger van den prins met zes à zeven hunderd dienaren. Een uit de bende geschte, dat de deur zou openen. De advocaat antwoordde, dat het niet betamelijk was op zulk een wijze, des prinses dienaren te behandelen. Het hoofd der munitie, met name Motel, bewoog toen de zijden takkewasschen tegen de deur aan te leggen en daar den brand in te steken. Ondertusschen regende het stenen tegen de ramen van het bestooke huis. In de andere deelen der stad ging het niet beter. De hoofden der munitie waren Louis Guyant en Michel de la Baume. Deze voerden hunne aanhangers, die nog versterkt werden door Roomschen uit Avignon, Comtat en andere plaatsen, tot daden van geweld. Duren en vensters werden verbrijzeld, huizen gebrand en verscheidene aanzienlijken, die bekend waren als te behooren tot de Gereformeerden, vermoord. Onder dezen behoorde ook een jonkvrouw van 16 à 17 jaren, met name Chabiet, die pas uit Parijs, waar hij gestudeerd had, teruggekomen was. Wreedelijk werd hij vermoord in het bijzijn van zijne moeder. Verscheidene mannen werden gedood in de armen hunner vrouwen, ouden en zieken werden doortrokken op hunne bedden. Jonge mannen werden naakt uitgekeld en uit de vensters geworpen. Zelfs schandden de munitiegen zich niet de lichamen der vermoorden den bloothonden als spijze voor te werpen. Deze moord duurde den ganschen nacht. Tegen den morgen kwamen de magistraten en de ambtenaren des prinses, die nog belegerd waren, bij den heer Prunier. De ambtenaren verzoeken, dat men de hulp van den commandant der stad zou inroepen. Sommige magistraten voldeden aan dit verzoek. Doch Montinejan antwoordde, dat hij zijn post niet moest verlaten. Andere overheidspersonen begaven zich naar de hoofden der munitiegen welke ant-

woordden, dat zij slechts bevestigd zouden zijn, wanneer alle vreemdelingen, die belijden de den van de Gereformeerde religie, binnen twee dagen ongewapend de stad verlieten, in een somme geds betaald te hebben. Geen tegenredenen baatten, zoodat zelfs de ambtenaren des prinses de stad zouden verlaten. Desmettemin gingen de munitiegen met rooven en moorden voort. Ten einde niemand van de religie te sparen, bezetten zij bruggen en poorten der stad. Ieder, die Hugenooten herbergde, moest ze te voorschijn brengen. Zondag den 4en Februari werd 's avonds 10 uur zekere Jean de Lange, een godzalig en beminndig man, die zelfs eenigen tijd de zaken der stad had bestuurd, tot aller trevelandheid, met zijne drie zonen met zijn huis gehaald en voor de leiders van het oproer gebracht. Dezen gaven voor, dat zij ze in veiligheid zouden brengen. Doch toen ze een eind met hen voortgelopen waren, doodden zij den vader en de twee oudste zonen. De jongste zoon ontwaakte op wonderdadelijke wijze. Nog druipende van het bloed hunner slachtoffers, begaven zich de moordenaars naar de woning der vrouw en moeder van de gedooden en zelden, dat man en kinderen in veiligheid waren. De dankbare vrouw onthaalde, de snoodaards. Doch toen zij vernam, hoe zij bedrogen was, riep zij hun toe: Neemt, neemt nu maar alles wat in huis is, daar zij er de wettige bezitter van vermoordt. De slachting der geloovigen duurde 11 dagen. Ook buiten de hoofdstad van Oranje dreigde het oproer, doch het kwam niet tot uitbarsting, of omdat de Hugenooten zich verwijderd hadden, of omdat de gouverneur het beletten. De prins van Oranje en zijn broeder Lodewijk vernamen met ontroering de droeve gebeurtenissen in hun prinsdom en de omliggende landen. Zij riepen de hulp des konings in tot trouwe handhaving van het vredetraktaat van 1570. De prins stelde orde in zijn vorstendom en maakte bekend, dat de vrijheid van godsdienst allen gewaarborgd werd.

DE GAAY FORTMAN.